

УДК 332.12

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ, ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Проскуркіна В.С., аспірант, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпропетровськ

Проскуркіна В. С. Конкурентоспроможність територіальної системи, як фактор інноваційного розвитку регіону.

У статті обґрунтовано, що конкурентоспроможність територіальної системи залежить від чинника інноваційного розвитку регіону. Виконаний короткий аналіз основних наукових праць А.Сміта, М.Портера, І.Бегга з цієї проблеми. Детальніше розглянута робота П.Кругмана в контексті конкурентоспроможності територіальних систем, у тому числі, впливу чинника інноваційного розвитку регіону на можливість підвищення рівня конкурентоспроможності як територіальних систем, так і регіону. Розглянуті три групи показників конкурентоспроможності регіону. Залежно від їх значень позначені місця регіонів України і виконано їх ранжирування. Відповідно до виділеного місця регіону, проведено їх ранжирування по групах: в демографічній сфері, рівня соціально-економічного благополуччя і рівня економічної активності. За результатами дослідження обґрунтовано, що цей підхід дозволяє чіткіше виявити роль кожного регіону в системі країни.

Проскуркіна В. Е. Конкурентоспособность территориальной системы, как фактор инновационного развития региона.

В статье обосновано, что конкурентоспособность территориальной системы зависит от фактора инновационного развития региона. Выполнен краткий анализ основных научных трудов А.Смита, М.Портера, И.Бегга по данной проблеме. Более детально рассмотрена работа П.Кругмана в контексте конкурентоспособности территориальных систем, в том числе, влияния фактора инновационного развития региона на возможности повышения уровня конкурентоспособности как территориальных систем, так и региона. Рассмотрены три группы показателей конкурентоспособности региона. В зависимости от их значений обозначены места регионов Украины и выполнено их ранжирование. В соответствии с выделенным местом региона, проведено их ранжирование по группам: в демографической сфере, уровня социально-экономического благополучия и уровня экономической активности. По результатам исследования обосновано, что данный подход позволяет более четко выявить роль каждого региона в системе страны.

Proskurkina V. The competitiveness of the territorial system, as a factor of innovative development of the region.

It is justified in this article that the competitiveness of the territorial system depends on the factor of the regional innovative development. A brief analysis of the major scientific works of Adam Smith, M.Porter, I.Begg was made in this issue. The work of P.Krugman is studied more detainly in the context of competitiveness of territorial systems, including the effect-being factor of the innovative development of the region for creating opportunities to improve the competitiveness of regional systems as well as the whole region. Three groups of competitiveness indicators of the region are considered. According to the allocated place of the region, ranging on groups is carried out for them: in the demographic sphere, level of its social and economic wellbeing and the level of economic activity. By the results of this research it is proved that this approach allows to reveal more accurately a role of each region in country system.

Постановка проблеми. Конкуренція та конкурентоспроможність як економічні категорії достатньо давно є предметом гострих дискусій в економічній науці. На сьогоднішній день питання визначення конкурентоспроможності істотно загострюються як під впливом глобалізаційних чинників, так і під впливом децентралізації та регіоналізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні підвалини конкуренції узагальнено Адамом Смітом у роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776р.) [1]. Ним уперше сформульовано поняття конкуренції як суперництва, що підвищує та зменшує ціни при зміні пропозиції. При цьому слід відзначити також визначення головного принципу конкуренції - принципу «невидимої руки», що дозволяє регулювати виробництво потрібної та витіснити виробництво непотрібної продукції. Слід підкреслити, що природа механізму конкуренції полягає в тому, що при скороченні попиту на товар найбільші труднощі мають підприємства, що випускають неякісну або надто дорогую продукцію.

Розуміння конкурентоспроможності вступає в суперечність із соціально-екологічними потребами розвитку суспільства. Більшість соціально значущих продуктів та послуг із суто економічної точки зору є неефективними. Сучасні дослідження конкурентоспроможності істотно деталізували різноманітні її аспекти,

проте слід погодитися з думкою, що на сьогоднішній день ще не сформовано системного та чіткого розуміння конкурентоспроможності,

М. Портер виходив з основного принципу – конкурентоспроможність відображає продуктивність використання ресурсів [2]. Проте на сьогоднішній день у дослідженні конкурентоспроможності як ресурси розглядається все більше й більше коло чинників (влада, адміністративні ресурси, інформація, неформальні зв'язки та ін.), що не можуть бути систематизовані й оцінені на предмет ефективності використання в межах доктрини виробництва доданої вартості.

Слід також приділити увагу дослідженню конкурентоспроможності міських комплексів. Серед досліджень конкурентоспроможності міста варто відзначити роботу І. Бегга [3], положення якої неодноразово були продубльовані в роботах вітчизняних авторів [4; 5]. Головним висновком, отриманим у цих дослідженнях, є орієнтація на продуктивність, зайнятість та рівень життя як показники, що найбільш вдало відбивають характеристики конкурентоспроможності міських комплексів.

Значний внесок у дослідження фундаментальних засад міського розвитку та конкуренції міст зробив лауреат премії пам'яті А. Нобеля Пол Кругман. Він розглянув та формалізував у вигляді математичної моделі ідеї А. Маршалла щодо визначення причин формування міських комплексів, до яких останній відносив: концентрацію, зумовлену бажанням підприємців розміщувати власне виробництво, за інших рівних умов, поряд з основним ринком збуту; порівняно легший доступ до ринку праці вузькоспеціалізованих працівників та прискорення отримання нових знань і розвиток технологій у великих містах.

Модель агломерації, розроблена П. Кругманом, розглядає два типи товарів в економіці: промислові (різноманітні) та сільськогосподарські (однотипні); і два типи виробників – робітники та селяни. При цьому, розглядаючи незмінність віддачі від масштабу роботи селян та зростання віддачі від масштабу робітників на прикладі двох умовних регіонів, він доходить такого висновку: якщо в першому регіоні сконцентровані робітники та великі компанії, то в ньому спостерігатиметься і зростання продуктивності праці й відповідно її оплати, що створюється за рахунок ефекту агломерації. В іншому регіоні мало виробників, відповідно є дефіцит робочих, що також впливає на рівень зарплати. Серед останніх наукових праць з проблеми можна відмітити роботи Т.В.Іщенко [4] та Н.В. Хвищук [5]. У них розглядаються основні фактори і методи конкурентоспроможності територіальної системи міст в контексті впливу інноваційного розвитку.

Мета статті – дослідити конкурентоспроможність територіальної системи, як фактору інноваційного розвитку регіону.

Викладення основного матеріалу. Сучасний адміністративно-територіальний поділ України в цілому склався у 30-50-ті роки ХХ ст. Оскільки цілі розвитку регіону динамічні, то управління його розвитком має практично безперервний характер і його вдосконалення має здійснюватися також безперервно, щоб воно постійно відповідало стану об'єкта управління, його умовам і цілям розвитку. Для обґрунтування ухвалених управлінських рішень необхідно мати чітке уявлення про ті ресурси, які має у своєму розпорядженні регіон. Це свідчить про необхідність визначення ролі й місця кожного регіону в економічному просторі України, його потенційних можливостей і перспектив розвитку. Для вирішення даної проблеми можливе застосування на рівні регіону економічної категорії «конкурентоспроможність».

Міжнародні економічні організації, такі як Всесвітній екологічний форум, Всесвітній банк, оцінюють конкурентоспроможність економіки країни за 330 критеріями, виділяючи ряд визначальних чинників: економічний потенціал; ступінь участі в міжнародній торгівлі й інвестиційних потоках; стимулююча роль держави; функціонування ринку капіталів і якість фінансових послуг; інфраструктура; потенціал і результативність НДДКР; чисельність і якість трудових ресурсів. Конкурентоспроможність економіки країни визначається як результат взаємодії перерахованих чинників, особливостей господарсько-політичного середовища, організаційних здібностей і ефективності механізму функціонування економіки, її господарюючих суб'єктів. Проте в цих і багатьох інших концепціях поняття «конкурентоспроможність» практично не пов'язується з регіоном, хоча регіональні оцінки за окремими показниками поширені досить широко.

Оцінка становища кожного регіону в системі країни, виявлення його конкурентних переваг і загроз, що виникають у процесі конкуренції між регіонами аналізованої сукупності (міста Київ і Севастополь в аналізі не враховуються), стає наступним завданням дослідження. Оцінка місця, займаного кожним регіоном у регіональній системі країни, і аналіз конкурентного статусу здійснюється шляхом виявлення й кількісної оцінки «ступеня присутності» чинників, що визначають привабливість території порівняно з іншими регіонами. Для реалізації цього завдання проведено ранжування регіонів за основними статистичними показниками соціально-економічного розвитку.

Усі статистичні показники об'єднано у три групи (рис. 1).

Перша група – показники, що характеризують ступінь благополуччя демографічної ситуації в регіоні. Виділення демографічних показників у самостійну групу обумовлене, з одного боку, визнанням як головної мети розвитку регіону підвищення якості життя та комфортності мешкання, індикатором досягнення якої є подолання процесу депопуляції населення, а з іншого боку, значенням сприятливої демографічної динаміки для забезпечення стабільного розвитку регіону в довгостроковому аспекті. Друга група – це показники, що характеризують ступінь соціально-економічного благополуччя населення всіх регіонів України, враховують як рівень матеріального добробуту, так і соціальний мікроклімат і якість регіонального середовища. Третю групу становлять показники, що характеризують рівень економічного розвитку території. Варто відзначити, що сукупність даних показників досить повно характеризує рівень соціально-економічного розвитку регіону.

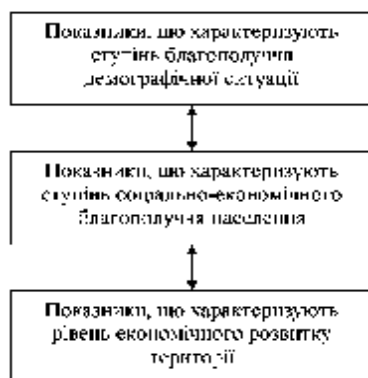

Рис. 1. Показники конкурентоспроможності регіону

Визначено місця, займані регіонами за кожним з аналізованих показників, і проведено ранжування. При цьому перше місце привласнювалося регіону, що має найкраще значення за даним показником (табл. 1-3).

Таблиця 1 - Показники, що характеризують ступінь благополуччя демографічної ситуації в регіоні

Регіон	P1	місце	ChP1	місце	G
АР Крим	1966,3	7	-0,17	7	3
Вінницька	1655,3	10	-0,38	16	14
Волинська	1036,4	23	-0,06	2	13
Дніпропетровська	3364,9	2	-0,37	15	5
Донецька	4483,6	1	-0,43	21	10
Житомирська	1290	15	-0,4	19	21
Закарпатська	1244,1	16	-0,04	1	6
Запорізька	1816,5	8	-0,34	12	9
Івано-Франківська	1380,9	12	-0,1	4	4
Київська	1 724,8	9	-0,27	10	8
Кіровоградська	1022,4	24	-0,55	24	24
Луганська	2321,1	6	-0,47	22	16
Львівська	2551,3	4	-0,22	8	2
Миколаївська	1192,7	17	-0,36	13	18
Одеська	2391,6	5	-0,12	5	1
Полтавська	1505,5	11	-0,4	20	19
Рівненська	1151,3	19	-0,09	3	11
Сумська	1178,2	18	-0,49	23	23
Тернопільська	1091,1	22	-0,24	9	17
Харківська	2775,7	3	-0,36	14	7
Херсонська	1096,3	21	-0,38	17	22
Хмельницька	1337,7	13	-0,32	11	12
Черкаська	1299,7	14	-0,38	18	20
Чернівецька	1115,5	20	-0,12	6	15
Чернігівська	904,2	25	-0,58	25	25

Розроблено за джерелом [6]

Умовні позначення: P1 – кількість наявного населення, тис. чол. (2009 р.); ChP1 – приріст (зменшення) населення, % (2008 р.); G – загальне місце.

Таблиця 2 - Показники, що характеризують ступінь соціально-економічного благополуччя населення

Регіон	U	місце	P	місце	H	місце	C	місце	S	місце	T	місце	G
АР Крим	5,3	2	1,5	9	2,2	21	50,1	20	388,2	4	723	10	9
Вінницька	7	7	1,3	21	5,1	7	33,3	11	132,3	21	567	22	16
Волинська	8,9	15	1,3	22	4,5	9	38,3	15	209,6	12	561	23	20
Дніпропетровська	5,2	1	1,8	2	2,6	15	50,4	21	338,4	7	952	1	3
Донецька	5,8	4	1,9	1	2,1	22	51,9	23	366,4	6	874	3	4
Житомирська	9,4	21	1,3	19	2,8	14	32,6	10	130,3	22	598	19	23
Закарпатська	7,1	9	1,4	16	5,8	5	22,1	2	183,8	13	635	16	6
Запорізька	6,7	6	1,7	4	2,4	19	67,2	25	219,1	11	805	4	10
Івано-Франківська	9	16	1,5	12	7,2	3	20,3	1	146,9	19	723	9	5
Київська	6,2	5	1,8	3	14	1	35	12	482,9	2	736	8	1
Кіровоградська	9	17	1,3	17	2,5	16	36,5	14	293,7	9	598	18	17

Регіон	U	місце	P	місце	H	місце	C	місце	S	місце	T	місце	G
Луганська	7,3	10	1,7	5	2,3	20	60	24	166	16	664	12	14
Львівська	8,8	14	1,5	11	6	4	27,7	5	368,7	5	538	24	7
Миколаївська	9,2	19	1,5	10	3	13	51,6	22	441,3	3	747	6	11
Одеська	5,3	3	1,5	8	5,4	6	42,6	16	878,3	1	745	7	2
Полтавська	7,7	11	1,6	7	2,5	17	47	19	222,1	10	687	11	12
Рівненська	9,6	25	1,4	13	1,2	25	27	4	172,3	14	628	17	21
Сумська	8,3	12	1,4	14	1,8	23	36,1	13	150	18	577	21	22
Тернопільська	9,5	23	1,2	25	4,3	10	22,8	3	126,1	23	514	25	25
Харківська	7	8	1,6	6	1,7	24	44,6	17	329	8	905	2	8
Херсонська	9,3	20	1,3	24	4,2	11	45,4	18	170,8	15	591	20	24
Хмельницька	9,1	18	1,3	18	3,3	12	32,4	9	124,7	24	658	13	19
Черкаська	9,4	22	1,4	15	2,5	18	29,3	6	157	17	749	5	13
Чернівецька	9,5	24	1,3	20	7,5	2	32	7	98,4	25	644	14	18
Чернігівська	8,5	13	1,3	23	4,8	8	32,2	8	141,9	20	637	15	15

Розроблено за джерелом [6].

Умовні позначення: U – рівень безробіття у % до економічно активного населення (2008 р.); P – середньомісячна номінальна заробітна плата, тис. грн. (2008 р.); H – обсяг введеного в експлуатацію житла в розрахунку на 1 млн. населення, м² загальної площі (2008 р.); C – рівень злочинності в розрахунку на 10 тис. населення, од. (2008 р.); S – абсолютний приріст обсягу реалізованих послуг на одну особу до відповідного періоду попереднього року, грн. (2008 р.); T – абсолютний приріст обсягу обороту роздрібною торгівлі на одну особу до відповідного періоду попереднього року, грн. (2008 р.).

Таблиця 3 - Показники, що характеризують рівень економічного розвитку території

Регіон	Pr	місце	UnPr	місце	I	місце	In	місце	G
АР Крим	0,1	25	42,9	25	491,6	14	11,5	13	24
Вінницька	0,8	23	38,3	23	349,9	24	23,9	2	21
Волинська	1,9	19	35,1	15	628,6	9	19,8	3	12
Дніпропетровська	12,6	1	35,3	17	864,9	3	10,8	16	4
Донецька	5,2	9	30	4	768,2	6	10,4	19	5
Житомирська	1,7	20	34,8	12	312,1	25	10,5	18	23
Закарпатська	4,7	12	21,5	1	377	21	8,8	21	14
Запорізька	4,8	11	37,5	21	698,5	7	10,8	17	16
Івано-Франківська	4,9	10	28,4	2	570,7	11	30,6	1	1
Київська	0,4	24	31,9	5	1256,1	1	11,9	12	7
Кіровоградська	2,7	17	32,3	7	436,8	15	15,8	6	11
Луганська	1,6	21	35,9	18	619,9	10	11,3	15	20
Львівська	3,5	16	34,6	11	650,3	8	15,8	7	8
Миколаївська	6,7	4	34,8	13	510,3	12	8,3	23	13
Одеська	6,4	5	34,5	10	808,4	5	11,4	14	3
Полтавська	4,6	13	32,4	8	869,2	2	15,3	9	2
Рівненська	10,6	2	28,6	3	415,1	17	8,5	22	10
Сумська	5,7	7	36,6	20	362,3	22	5,2	25	22
Тернопільська	3,9	15	34,9	14	421,5	16	13,2	11	17
Харківська	4	14	36,3	19	816,8	4	18	4	6
Херсонська	1,2	22	37,7	22	352,7	23	13,6	10	25
Хмельницька	5,7	8	33,6	9	410,1	18	7,3	24	18
Черкаська	8,5	3	32,1	6	504,5	13	8,9	20	9
Чернівецька	5,9	6	38,3	24	394,6	20	17,4	5	15
Чернігівська	2,4	18	35,2	16	398,2	19	15,5	8	19

Розроблено за джерелом [6].

Умовні позначення: Pr – рівень рентабельності операційної діяльності в/п, % (2008 р.); UnPr – питома вага збиткових підприємств у загальній кількості підприємств, % (2008 р.); I – обсяги інвестицій в основний капітал на одну особу, грн. (2008 р.); In – частка інноваційно-активних промислових підприємств у загальній кількості промислових підприємств, % (2007р.).

На основі інформації про місце, зайняте регіоном за кожним показником, проведено їх ранжування за становищем у демографічній сфері, рівнем соціально-економічного благополуччя населення й рівнем економічної активності (табл. 4).

Аналіз виявив, що Одеська область займає найкращу конкурентоспроможну позицію серед регіонів України (рис. 2).

Таблиця 4 – Оцінка конкурентоспроможності регіонів України

Регіон	Показники демографічної ситуації	Показники соціально-економічного благополуччя	Показники економічного розвитку	Конкурентоспроможна позиція регіону
АР Крим	3	9	24	11
Вінницька	14	16	21	19
Волинська	13	20	12	15
Дніпропетровська	5	3	4	3
Донецька	10	4	5	6
Житомирська	21	23	23	23
Закарпатська	6	6	14	8
Запорізька	9	10	16	10
Івано-Франківська	4	5	1	2
Київська	8	1	7	4
Кіровоградська	24	17	11	20
Луганська	16	14	20	18
Львівська	2	7	8	5
Миколаївська	18	11	13	12
Одеська	1	2	3	1
Полтавська	19	12	2	9
Рівненська	11	21	10	13
Сумська	23	22	22	24
Тернопільська	17	25	17	21
Харківська	7	8	6	7
Херсонська	22	24	25	25
Хмельницька	12	19	18	17
Черкаська	20	13	9	14
Чернівецька	15	18	15	16
Чернігівська	25	15	19	22

Рис. 2. Оцінка регіонів України

При цьому Східна Україна – найбільш індустріальний і густонаселений регіон країни, що включає Харківську, Луганську, Донецьку і Запорізьку області, виявилася найбільш економічно розвиненою, а Північна Україна, навпаки, включає найменш конкурентоспроможні області.

Висновок. Таким чином, проведений аналіз дозволяє чіткіше визначити роль кожного регіону в системі країни. Тільки максимально реалістичним підхід до визначення стратегічних пріоритетів кожного окремого регіону допоможе уникнути розпилювання обмежених бюджетних коштів і забезпечить концентрацію матеріальних, фінансових і людських ресурсів території на найбільш ефективних напрямках розвитку.

Список використаних джерел:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 424 с.
2. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 312 с.
3. Begg I. Cities and competitiveness / I. Begg // Urban Studies. – 1999. – Vol. 36. – P. 795-809.
4. Іщенко Т.В. Конкурентоспроможність міста: суть й основні фактори її формування / Т.В. Іщенко // Комунальне господарство міст. – Х.: ХНАМГ, 2011. – Вип. 100. – С. 87-93.

5. Хвищун Н.В. Конкурентоспроможність міста: суть й основні фактори її формування / Н.В. Хвищун, О.Д. Мороз // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2009. – № 27. – С. 39-46.

6. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ключові слова: конкуренція, регіональний економічний розвиток, соціально-економічний добробут, демографічна ситуація

Ключевые слова: конкуренция, региональное экономическое развитие, социально-экономическое благополучие, демографическая ситуация.

Key words: competition, regional economic development, socio-economic well-being, demographic situation

УДК 336.7

ВДОСКОНАЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМІВ БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ У СФЕРІ ОСВІТИ

Стешина О.В., аспірант, Інститут економіки промисловості НАН України м. Донецьк

Стешина О.В. Вдосконалювання механізмів благодійної діяльності в Україні у сфері освіти.

У статті проаналізовано моделі довірчого управління у системі соціального розвитку. Недостатність фінансування спонукає до пошуку інноваційних моделей додаткового фінансування соціального розвитку. Домінуючою позицією стає багатоканальне фінансування освіти та науки, яке ґрунтується на поєднанні бюджетних та позабюджетних джерел. Особливе місце серед позабюджетних джерел фінансування займає модель «ендаумента» - створення цільового фонду для фінансування загальнонаціональних, значущих проєктів. Розвиток і визнання ендаумент-фонди отримали у США, де вони створювались перш за все для підтримки науки та освіти, тобто навчальних закладів. В цій сфері накопичено найбільший досвід їх діяльності та найбільший капітал. Механізм ендаумента є недержавним, проте він забезпечує реалізацію соціальних функцій держави. У статті розглянуті такі поняття, як «фонд», «соціальна організація», «траст» та «фандрайзинг», дається діюча у США градація ендаумент-фондів за розміром капіталу. У США послідовний розвиток ендаумент-фондів і інвестування в сферу освіти, дало вищим навчальним закладам величезну перевагу і позитивну репутацію серед світових університетів. Також у статті проаналізовано законодавче забезпечення ендаумент-фондів, зарубіжний досвід та проблеми його застосування в Україні. Особлива увага приділяється Російській Федерації, яка адаптувала механізм ендаумента до російського законодавства та впровадила його в дію. Модернізація в системі освіти вимагає нового рівня взаємовідносин між бізнесом, освітніми установами і суспільством, для отримання більш ефективних соціальних результатів. Важливим і новим для вітчизняної практики має стати система фінансування навчальних закладів за допомогою ендаумента.

Стешина О.В. Совершенствование механизмов благотворительной деятельности в Украине в сфере образования.

В статье проанализированы модели доверительного управления в системе социального развития. Недостаточность финансирования побуждает к поиску инновационных моделей дополнительного финансирования социальной сферы. Доминирующей позицией становится многоканальное финансирование образования и науки, которое основывается на сочетании бюджетных и внебюджетных средствах. Особое место среди внебюджетных источников финансирования занимает модель «эндаумента» - создание целевого фонда для финансирования общенациональных, значимых проектов. Развитие и признание эндаумент-фонды получили в США, где они создавались, прежде всего, для поддержки науки и образования, т. е. учебных заведений. В этой сфере накоплен наибольший опыт их деятельности и самый большой капитал. Механизм эндаумента является негосударственным, однако он обеспечивает реализацию социальных функций государства. В статье рассмотрены такие понятия, как «фонд», «социальная организация», «траст» и «фандрайзинг», дается действующая в США градация эндаумент-фондов по размеру капитала. В США последовательное развитие эндаумент-фондов и инвестирования в сферу образования, дало высшим учебным заведениям огромное преимущество и положительную репутацию среди мировых университетов. Также в статье проанализированы законодательное обеспечение эндаумент-фондов, зарубежный опыт и проблемы его применения в Украине. Особое внимание уделяется Российской Федерации, которая адаптировала механизм эндаумента под российское законодательство и внедрила его в действие. Модернизация в системе образования требует нового уровня взаимоотношений между бизнесом, образовательными учреждениями и обществом, для получения более эффективных социальных результатов. Важным и новым для отечественной практики должна стать система финансирования учебных заведений с помощью эндаумента.